

VŠEHOCHUŤ

Září 2024

ČASOPIS - BLOG PRO RODINU, PŘÁTELE A ZNÁMÉ

**FINSKÁ MYTOLOGIE - KALEVALA
SLUNEČNÍ SOUSTAVA - URAN
NAIVISTÉ - ARNOLD KRAMER
SCIFI - POUL ANDERSON
O MATEMATICE**

**KVÍZ
ZNÁTE NAŠE KRÁSNÉ HRADY?**

NEBOJTE SE ČÍST I VĚCI CO VÁS NEBAVÍ

MILÍ PŘÁTELE A PRÍZNIVCI,

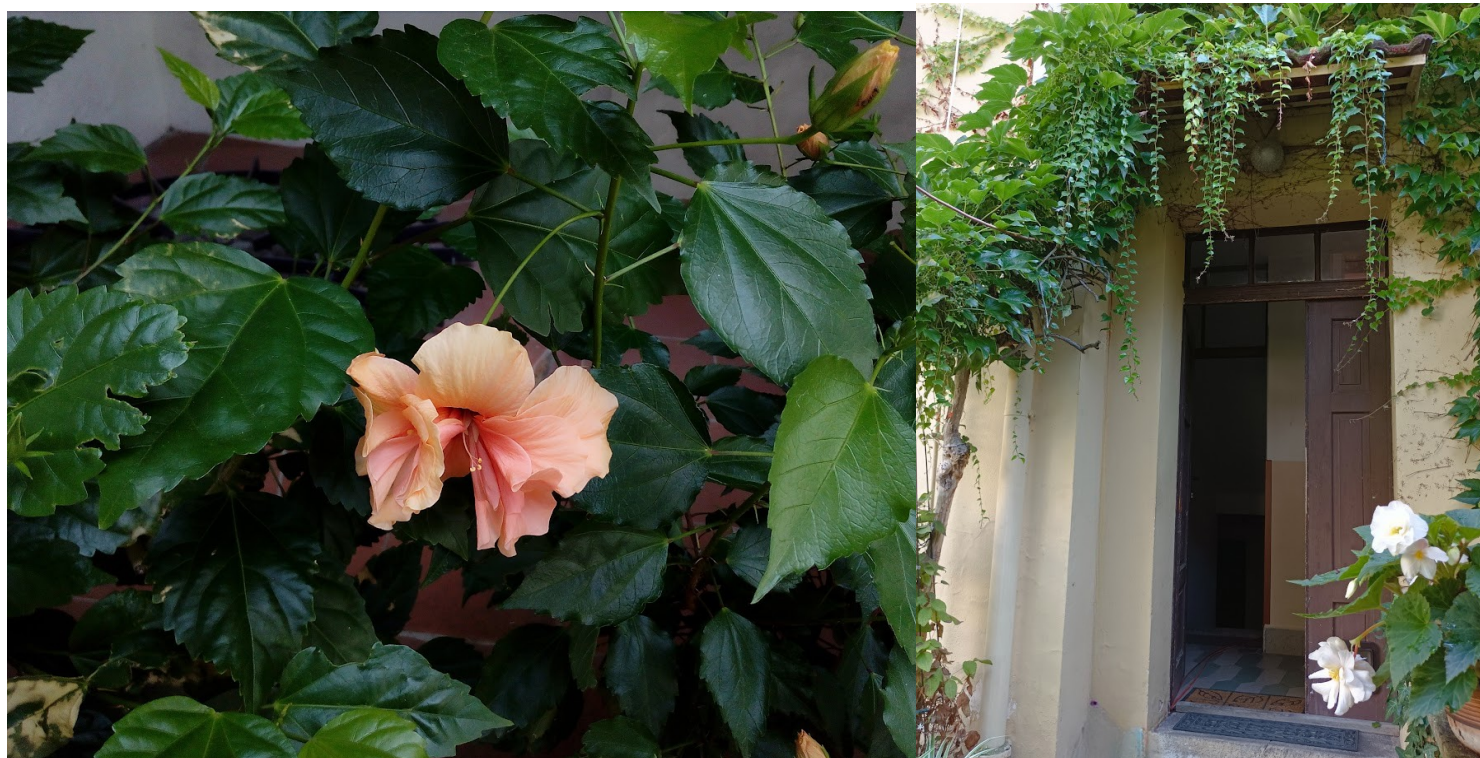
začal měsíc září a teplo je stále srpnové. Ochlad'te se při čtení finské mytologie, navštivte nejchladnější planetu Sluneční soustavy a také odcestujte do minulosti se Stráží času. Uklidněte se obrázky z amerického Středozápadu a přitom si můžete zopakovat školní znalosti matematiky a spočítat pár příkladů z matematických olympiád. Všichni se budeme těšit na sv. Václava, vinobraní a podzimní rovnodennost.

Tak si vše užijte a HLAVNĚ KLID.

Z DOMOVA

Kytka vlevo je kvetoucí ibišek v galerii, poněvadž ho zaléváme, tak kvete. Vpravo je fotka dveří z našeho dvora. Vypadají tajemně, téměř jako vstup do zakázaného hradu. Proto je asi Maruška vyfotila. Naše kočky jsem tentokrát vynechal.

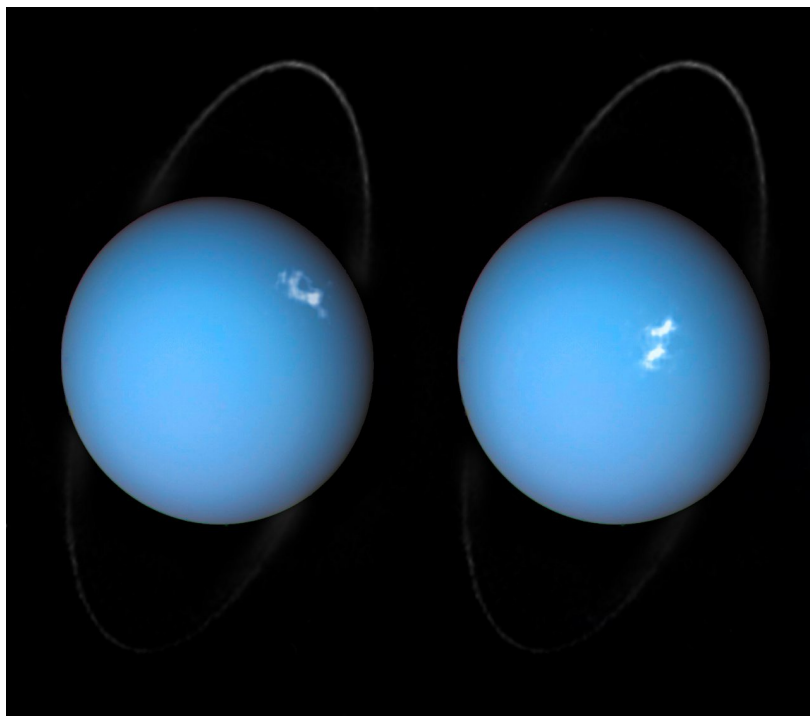

BLOGOVÁNÍ

tento příspěvek píši vždy poslední a tím pádem zapomenu na podstatné uplynulé okamžiky. Měsíc jako vždy uběhl v čínorodém ruchu. Na starý počítač jsem nainstaloval Linux Deepin, zajímavé, jak to rychle běhá.

Trochu kódování matematiky v GAP a současně babrání se v grupách jednotek. Opakování Arduino Ide a vylepšení hodin na ESP8266. V čítárně stále cena 39 a Vondruška, ale večer je už tma. Také trochu grafiky a nějaké movies. Hezký den.

Sluneční soustava

O planetách, měsících, asteroidech, kometách. Takové malé opakování astronomie.
Dnes Uran.

1

Naivisté Arnold Kramer

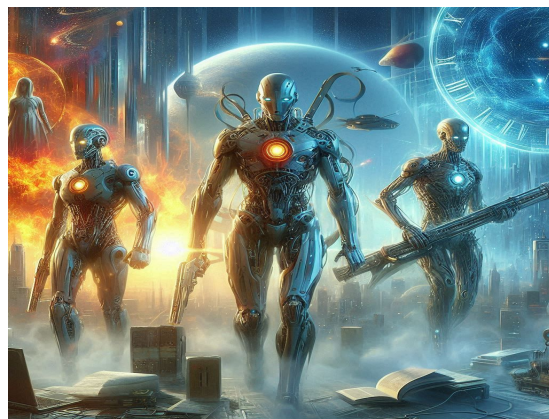
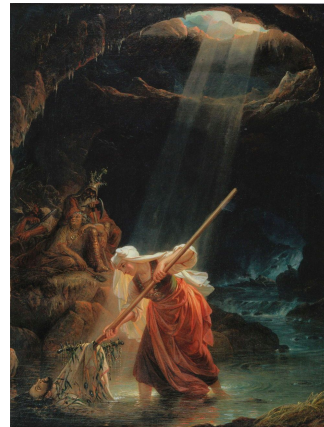
Byl samouk během svého života dokončil přes 400 děl ve stylu označovaném jako naivní nebo primitivní. Hlavním tématem jeho děl byl běžný život na americkém Středozápadě.

2

Kalevala

finský národní epos, jehož 50 run zapsal a uspořádal Elias Lönnrot (1802-1884), jeden z největších folkloristů, ethnografů a filologů své vlasti, který tímto svým dílem pomohl vytvořit moderní finský spisovný jazyk.

3

Sci-fi a fantasy

Dnes o klasiku sci-fi
Poul Anderson

5

Časopis - blog pro rodinu, přátele a známé
ZDARMA

vychází nepravidelně asi jednou měsíčně
vydává PRUH Soft Litoměřice

email: pavelhruby03@gmail.com

web: www.phrub.cz

fb: <https://www.facebook.com/pavelhruby03>

kompile obsah Wikipedie, WWW stránky
grafické programy IrfanView 64, InkScape 1.3,
Gimp 2.10.22, inPixio Photo Studio12 Ultimate,
DALLE-E, Krita aj.

vyrobena v programu Scribus 1.5.8

Možnost zasílání časopisu ve formátu PDF
e-mailem. Zájemci pište na můj e-mail.

1. září 2024

© PRUH Soft 2024

Obsah vydání 9/2024

Historie a mytologie

- * Kalevela - finská mytologie
- * Dějiny Litoměřic z knihy Zmizelé Čechy

Naivní umění

- * Americký naivista Arnold Kramer

Matematický růžek

- * Úvaha o výuce (nejen) matematiky
- * Úlohy z matematických olympiád, určitě stačí znalosti ze základní školy
- * Dnes matematik Niels Henrik Abel

Sci-fi a Fantasy

- * Poul Anderson
- * Ukázka Strážci času
- * Sci-fi povídky o cestování časem

Poznáte krásná místa?

- * Fotografie z internetu, videí a televizních pořadů
- * Poznáte naše nejkrásnější hrady?

Poznáte co to je za hrad? Kde se nachází?

ALDEBARAN

Astrofyzika • Bulletin • Fyzikální čtvrtky • Slavní • Galerie • Tabulky • Studium
RC Mail • Katedra fyziky • FEL • FJFI • FIT • ČVUT • Intranet

Na našem serveru nenaleznete žádné reklamy, neukládáme o vás žádné informace, nechceme po vás žádnou registraci ani poplatky. Prostě si udělejte kávu nebo čaj a v klidu si prohlížejte stránky a čtete si jako za starých dobrých časů.

Na našem serveru nenaleznete žádné reklamy, neukládáme o vás žádné informace, nechceme po vás žádnou registraci ani poplatky. Prostě si udělejte kávu nebo čaj a v klidu si prohlížejte stránky a čtete si jako za starých dobrých časů.

OSEL (Objective Source E- Learning) je internetový časopis pro popularizaci vědy. Jeho motto je: „Být či nebýt“ .

- Úvodní stránka • Behaviorální vědy
- Česká a slovenská vě... • Člověk • Evoluce
- Fyzika • Genetika • Kabinet • Nejen vědou
- Osli • Osloviny • Ovce, kozy • Prase
- Přechetli jsme • Ptáci • Rostliny
- Semináře • Skot • Vesmír • Viry, bakterie
- Zajímavosti • Zdraví

ODKAZY
na zajímavé a
důležité webové
stránky

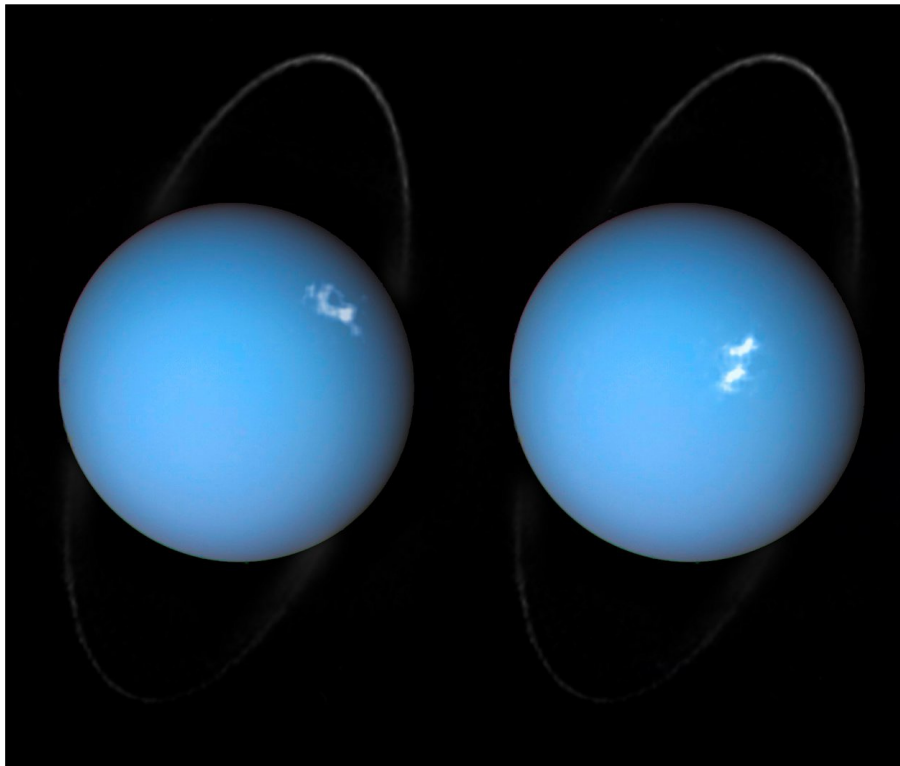
Sluneční soustava - Uran

Uran je sedmou planetou Sluneční soustavy a dalším z plynných obrů. Planeta má soustavu prstenců a kolem krouží rozsáhlý systém měsíců podobně jako u ostatních obřích planet. Kromě vodíku a helia obsahuje atmosféra také metan, způsobující namodralou barvu planety. Ve středu Uranu je pravděpodobně malé jádro z hornin a železa. Rotační osa Uranu je vzhledem k rovině oběhu stočená na bok (98°).

Uran je sedmá planeta od Slunce, třetí největší a čtvrtá nehmotnější planeta ve sluneční soustavě. Řadí se mezi plynné obry a společně s Neptunem i mezi tzv. ledové obry. Jméno má po řeckém bohu Úranovi, bohu nebes. Symboly planety Uran jsou znak (užívaný v astrologii) nebo Astronomický symbol Uranu (užívaný v astronomii). I přes to, že je možné Uran za příznivých podmínek pozorovat pouhým okem na noční obloze, nebyl antickými astronomy rozpoznán jako planeta, ale byl považován za hvězdu kvůli malé rychlosti a slabé záři. Objev Uranu ohlásil William Herschel 13. března 1781, čímž poprvé v moderní době posunul známé hranice sluneční soustavy.

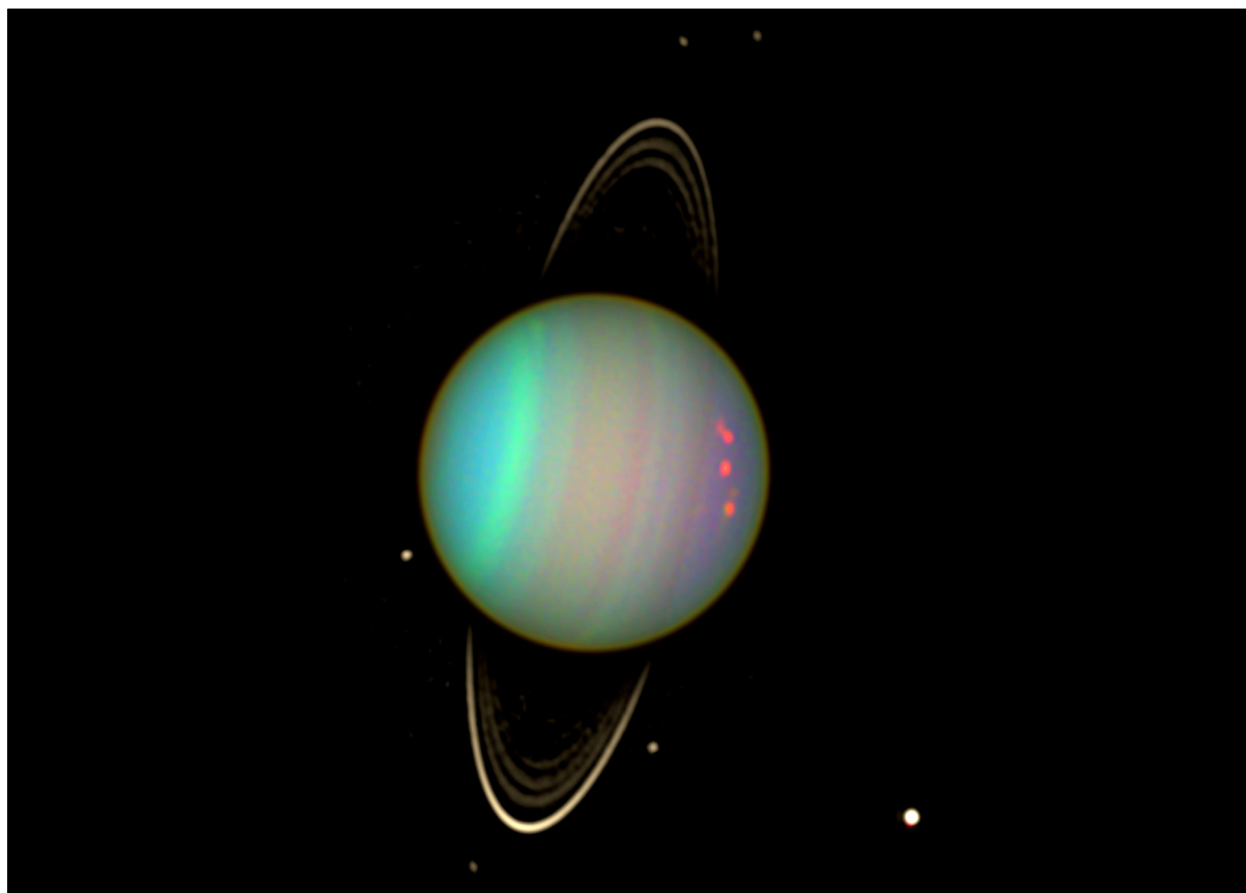
Chemickým složením se Uran podobá Neptunu. Obě planety mají rozdílné zastoupení plynů oproti Jupiteru či Saturnu. Přesto je atmosféra Uranu složením podobná atmosféře Jupiteru či Saturnu. Tvoří ji převážně plynné formy vodíku a helia, ale obsahuje i výrazný podíl vody, čpavku či metanu se stopami uhlovodíků. Atmosféra Uranu je nejchladnější atmosférou ve sluneční soustavě, minimální teploty se pohybují okolo 49 K. Její struktura je vrstevnatá: v nejnižších patrech se nacházejí mraky vody, ve svrchních patrech mraky tvořené především metanem. Sama planeta je nejspíše složena především z ledu a kamene.

Podobně jako další plynné planety má i Uran planetární prstence,

magnetosféru a obíhá ho řada měsíců. Zvláštností Uranu je sklon jeho rotační osy: osa leží téměř v rovině, ve které planeta obíhá. Severní a jižní pól se proto nacházejí v oblastech, jež jsou u jiných planet charakteristické pro rovník. Při pohledu ze Země se proto občas stane, že se prstence Uranu jeví jako terč s Uranem ve středu.

Když v roce 1986 kolem Uranu proletěla sonda Voyager 2, nepozorovala v atmosféře planety žádné větší množství mračen a bouřkových systémů, což je typické pro jiné plynné obry. Pozemská pozorování však přinesla náznaky sezónních změn počasí, s čímž souvisí i větry vanoucí v atmosféře. Ty mohou dosahovat rychlosti až 900 km/h.

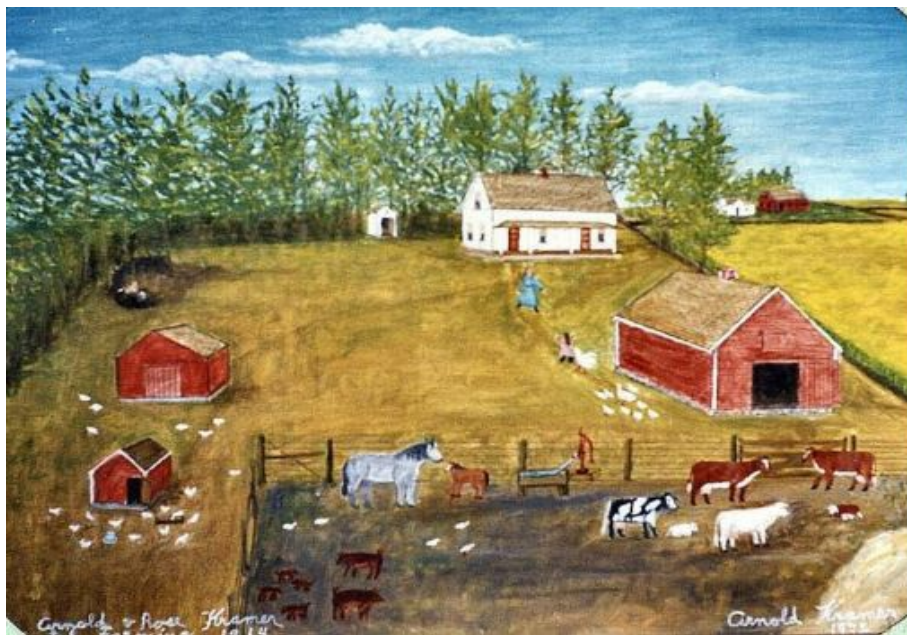
Naivisté - Arnold Kramer

Arnold Kramer (1882-1976)

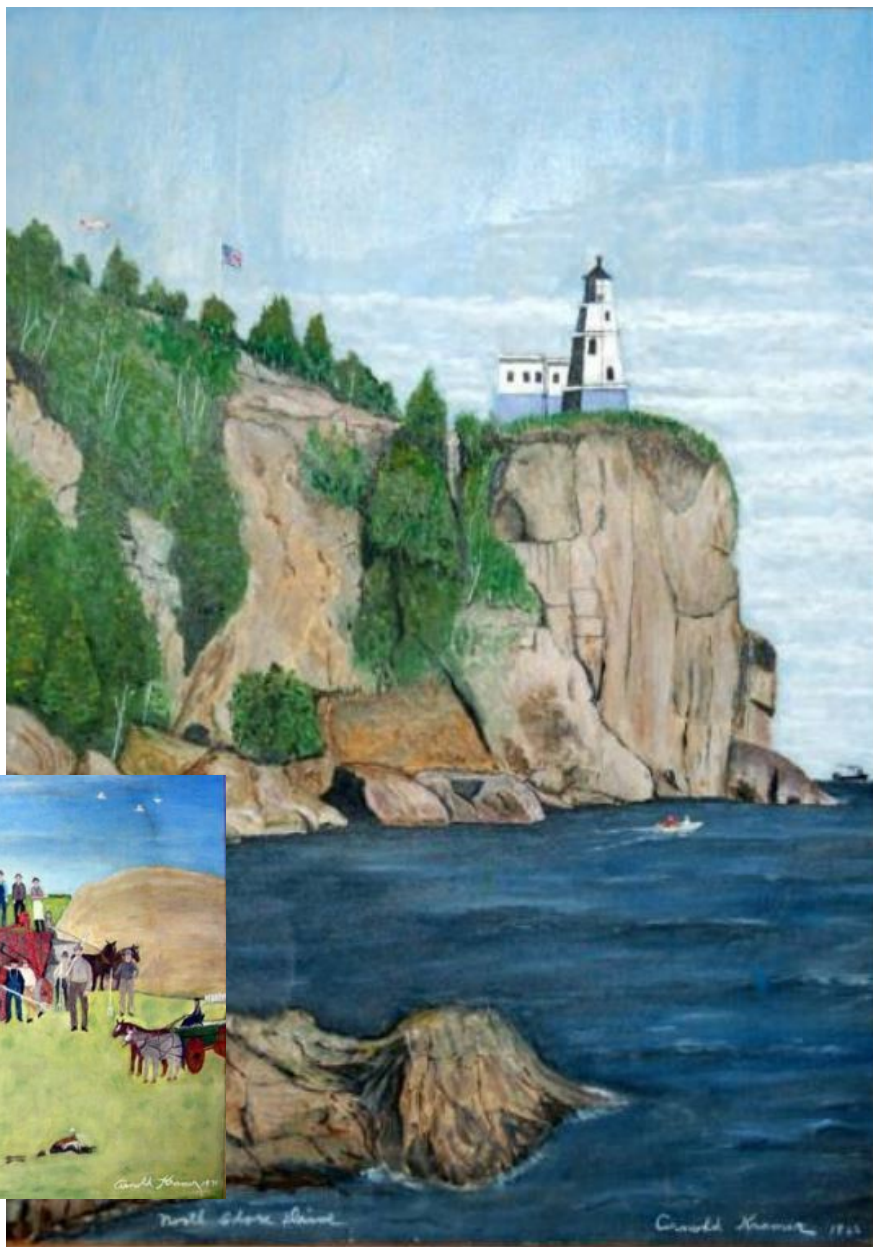
byl americký lidový umělec .

Arnold Kramer byl jedním z 12 dětí narozených Michaelovi a Gertrudě Kramerovým v Mitchell County, Iowa. V roce 1891, když bylo Arnoldovi devět let, rodina se přestěhovala do usedlosti poblíž Seaforthu v Minnesotě, kde hospodařila. Arnold byl současníkem dětské autorky Laury Ingalls Wilder, která žila poblíž Walnut Grove v jižním Redwood County. Arnold se oženil s Rose Boushek 2. června 1914. Své čtyři dcery vychovávali na farmě severně od Seaforthu. Jejich jediný syn Myron zemřel ve věku 13 let.

Arnold Kramer byl na univerzitě v Minnesotě v době největší slávy jeho malířské kariéry v 60. letech minulého století přezdívan Minnesotský děda Moses. Samouk dokončil přes 400 děl ve stylu označovaném jako naivní nebo primitivní. Jeho lidové umění připomínalo obrazy Anny Mary Robertsonové Mosesové (1860–1961), dalšího samouka z Nové Anglie, jehož dílo je mezi sběrateli stále velmi oblíbené. Stejně jako babička Mosesová vzal Kramer do ruky štětec až po odchodu do důchodu, kdy začal zaznamenávat historii středozápadní agronomie v základních barvách. Arnold začal malovat a zaznamenávat historii po návštěvě své dcery Irene. Seznámila ho s olejovými barvami a plátnem, aby ho zaměstnala, zatímco ona a Rose šli spolu nakupovat. Když se Arnold vrátil do Wabassu v Minnesotě, začal svou kariéru vytvářením vlastního osobitého díla. Podle článku v Saint Paul Pioneer Press, publikovaném 1. srpna 1972, měl Kramer výstavy v Americkém švédském institutu v Minneapolis, Dayton's Art Fair, a byl součástí putovní umělecké výstavy sponzorované University of Minnesota. Kramer se také účastnil bezpočtu přehlídek venkovského umění, ze kterých obdržel několik cen a dalších ocenění. Byl také uveden v predižním časopise The Farmer.

Arnold Kramer, Raising Chicken. Oil on canvas

Arnold Kramer, North Shore. Oil on canvas

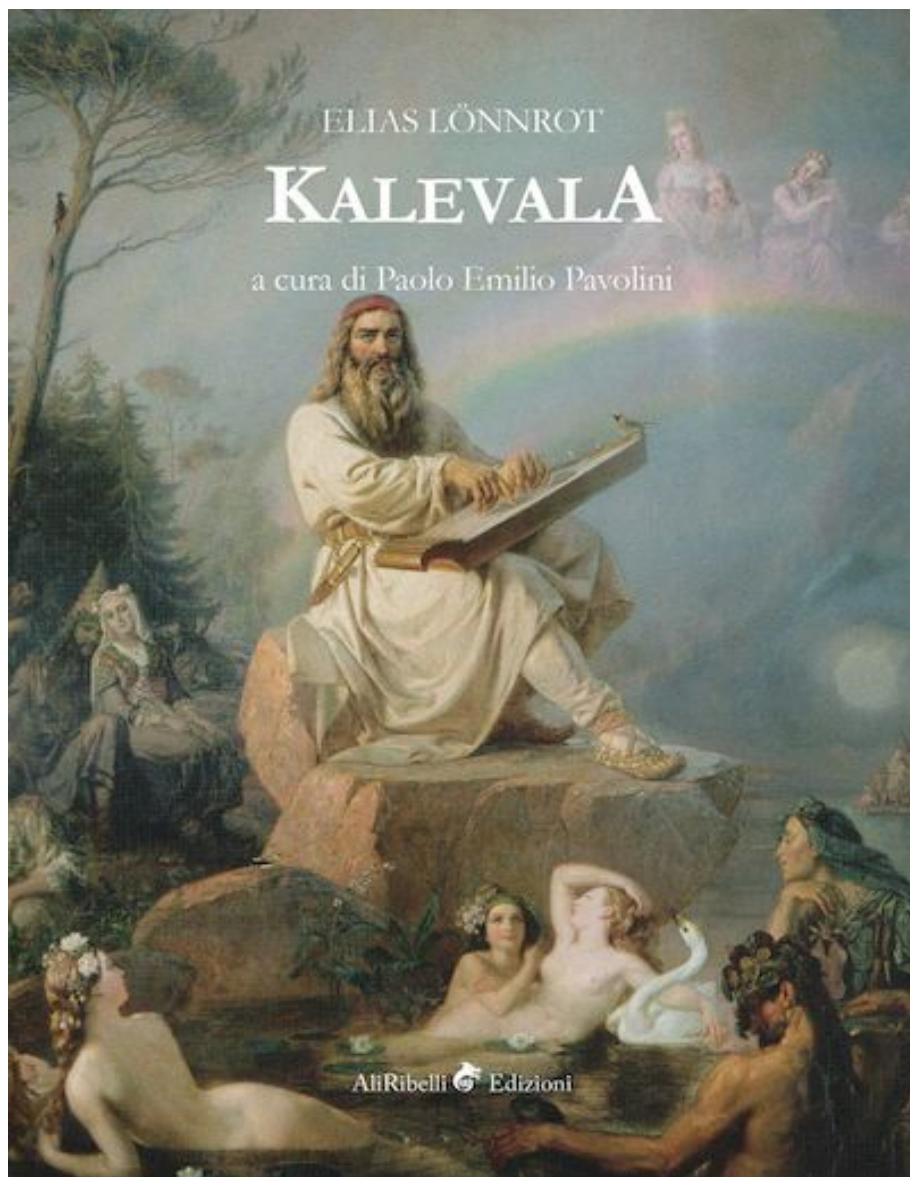
Kalevala

Kalevala je karelo-finský národní epos sestavený Eliasem Lönnrotem z ústní slovesnosti Finů a Karelů. Dílo obsahující 22 795 veršů je rozděleno do padesáti „run“ čili zpěvů. Epos shrnuje v sérii příběhů tří bohatýrů, Lemminkäinena, Väinämöinena a Ilmarinena, potomků mytického Kalevy, celou finskou mytologii.

Kalevala je velmi podstatnou součástí finské národní hrdosti, mnoho jejích pasáží bylo zhudebněno, ať již klasickými skladateli (např. Jean Sibelius), nebo moderní hudbou (metalová skupina Amorphis, popř. Ensiferum) a ohlasy Kalevaly se vyskytují ve všech oblastech kultury. 28. února je ve Finsku slaven jako svátek tzv. Den Kalevaly.

Kalevala líčí v rámci fiktivního setkání dvou nepojmenovaných runopěvců vlastně všechny podstatnější příběhy z finské mytologie, především příběhy moudrého věštce a proslulého runopěvce Väinämöinena, čarodějného kováře Ilmarinena záletného válečníka Lemminkäinena a nešťastného mstitele Kullerva. Tyto příběhy jsou záramovány vztahy mezi potomky mytického Kalevy, kterými jsou Väinämöinen, Lemminkäinen i Ilmarinen a obyvateli temné říše Pohjola na dalekém severu (patrně mytický obraz Laponska).

Kalevala začíná mýtem o stvoření a oživení světa a narozením hrdinů Väinämöinena a Ilmarinena. Následuje příběh o námluvách pěvce Väinämöinena, který si chce zprvu vzít dívku Aino, sestru svého nepřítele Joukahainena, Aino ale spáchá sebevraždu. Väinämöinen se proto uchází o dceru čarodějnice Louhi z temné severní země Pohjoly. Dívku však nakonec získá pěvcův bratr, kovář Ilmarinen výměnou za tajemný mlýnek Sampo, který svému majiteli naděluje mouku, sůl a zlato. Čarodějčina dcera zvaná „panna Pohjolanka“ je však krutá a brzy nato ji zavraždí pastýř Kullervo, jehož týrala a jemuž zotročila rodiče. Kullervo poté omylem svede vlastní sestru a když si uvědomí, že se dopustil krvesmilstva, spáchá sebevraždu. Další část Kalevaly líčí příběhy Lemminkäinena, jenž se rovněž

ucházel o dceru čarodějnice Louhi, byl zavražděn laponským čarodějem, ale matka - kouzelnice jej magickými hráběmi vylovila z řeky smrti a oživila. Poté Lemminkäinen navštívil svatbu Ilmarinena a Louhiny dcery, kde způsobil poprask a pozdvižení. V závěrečné části se Ilmarinen a Väinämöinen vypraví do Pohjoly, aby získali Sampo zpět. Pomáhá jim Lemminkäinen, který se chce pomstít čarodějnici Louhi za urážky. Hrdinové sampo uloupí, ale čarodějnice se svými bojovníky je pronásleduje. V závěrečném boji se Louhi promění v orla a při boji s Väinämöinenem Sampo rozbije. Zůstane z něj jen část, která vyrábí sůl a ta spadne do moře, které je od té doby slané. Kalevala končí jakousi finskou verzí mýtu o narození Krista a soumrakem pohanského věku.

KALEVALA - RUNA PRVÁ

Runa se počíná. — Dcera vzduchu spouští se do moře, kde větrem a vlnami obtěžkána stává se paní vody. — Kachna sobě hnízdo svila a vejce snesla na koleně paní vody. — Vejce vypadnou z hnízda, rozbijí se na kousky a kousky promění se v zemi, oblohu, slunce, měsíc a oblaka. — Paní vody stvoří okřídlí, zálivy i pobřeží, hlubiny i mělčiny mořské. — Väinämöinen narodí se z paní vody, dlouho téká po vlnách, až konečně přistane ku břehu.

Moje mysl sobě žádá,
mozek můj mě ponabádá,
abych počal píseň pěti,
abych jal se vyprávěti,
abych spustil píseň rodnou,
zanotoval runu vhodnou;
slovy ústa oplývají,
hlaholy z nich vytékají,
po jazyku pospíchají,
brány zubů otvírají.
Přítelíčku, zlatý bratře,
mládí mého tovaryši!
Pojdiž, budem spolu pěti,
dohromady vyprávěti,
když tak náhoda nás svedla,
ač nás mysl různě vedla;
málokdy se setkáváme,
zřídka k sobě zavítáme
na chudobných těchto mezích,
severových sírých březích.
Podejme si věrné ruce,
stiskněme si prsty prsty,
dobře sobě zazpíváme,
ano nejlíp, jak jen známe,
ku poslechu našim milým,
ku potěše rovesníkům
v omladině, která roste,
v pokolení, které zraje,
aby slova uslyšeli,
říkadel se dověděli,
vzatých pásu Väinämöina,
vzatých výhni Ilmarina,
ostří meče Kaukomiela,
samostřílu Joukahaina,
mezem polí severových,
vřesovištím Kalevaly.
Tak můj otec prozpěvoval,
když si topor vystruhoval,
tak mne máti učivala,
na přeslici přádávala,
a já dítě na podlaze
vrtěl se jí u kolenou,
nepatrná mlékobradka,
drobotina mlékohubka.
O sampu a Louhi nikdy
dávňích zvěstí nescházelo:
vždyť v nich sampo zestárnulo,
zasuta jest jimi Louhi,
vždyť Vipunen v písních zemřel,
v hře a žertu Lemminkäinen.
Znám já ještě mnoho jiných
průpovědí kouzelných,
které s cesty sesbíral jsem,
se vřesinek sodrhal jsem,
se křovisek naškubal jsem,
s letorostů nalámal jsem,
na travinách nastíral jsem,
na pěšinách sezdvíhal jsem,
když jsem druhdy, pasteveček,
za stádem se brával skotu,

na medná jej honil luka,
na palouky brčálové,
za Muurikki chodě černou,
v společnosti straky Kimmo.
Mráz mi písně našeptával,
déšť mi runy v duši dával,
jindy větry přivály je,
mořské vlny přihnaly je,
ptáci písně složili mi,
stromů vršky zařikadla.
Do klubka jsem písně svinul,
do uzlu jsem zpěvy svázal,
klubko v sánky naložil jsem,
uzel v saně položil jsem,
domů dovezl jsem sánky,
v kolnu zajel se saněmi,
na půdě jej za trám schoval,
do měděné truhly vstrčil.
Dlouhou dobu písně v mrazu
dráhnou dobu spočívaly;
zdaliž mám je z mrazu vzíti,
z klubička je vymotati,
mám-li truhlu v jizbu vnéstí,
skříňku na pec postavití,
pode skvoucí střechy slemení,
pode pěkný podestříšek? —
Schránu písní otevřítí,
tlumok zpěvů rozvázati,
klubko věšteb rozvinouti,
uzel kouzel rozmotati?
Zapěju vám píseň dobrou,
zahraju vám píseň krásnou,
kvasu-li mi nalijete,
piva-li mi natočíte;
piva-li mi nezavdáte,
ředinečky nepodáte,
budou pět i suchá ústa,
vodou leda ovlažená,
jen aby se večer zkrátil,
pěti budou do svítání,
jasné zory k uvítání,
bílého dne k oslavení,
doby jitřní zvelebení!
Tak jsem slyšel pěvce pěti,
takové jsem zvěděl zvěsti:
noc se stmívá vždy jen jedna,
den se dní jen vždycky jeden:
tak i jeden Väinämöinen
narodil se čaropěvec
ze vznešené matky velmi,
z Ilmatary, vzduchu dcery.
Pannou byla vzduchu dcera,
ušlechtilá Luonnotara;
dráhně v tiši svatě žila,
stavu panny nezrušila,
v široších dvorech vzduchu,
na prostranstvích povětrných.
Již jí dlouhá chvíle byla,
panenství si znechutila,
nechtěla být věčně sama,

vésti nudný život panny
v širých vzduchu prostořinách,
na pustinách, samotinách.
Sestoupila shůry dolů,
spustila se do vln mořských,
na průzračné plece moře,
na pláň pustou širodálnou;
prudko zavál víchr Východ,
vír větrný zdvih se náhle,
zpěnil se mořské vlny,
rozčeřily, rozbouřily.
Víchr vílu zkolébával,
proud si s pannou pozahrával
na blankytném moře znaku,
na stříbristých jeho vlnách,
zavál víchr do dělohy,
mořem luno oplodněno.
Nosila se se životem
plným, tvrdým, obtěžkaným
sedm set let ve bolestech,
ba víc ještě: věků devět,
aniž synek z lůna vyšel,
aniž z útroby se dobyl.
Plula panna, paní vody,
ku východu, ku západu,
na půlnoc i na poledne,
plula ke všem světa úhlům,
úzkostlivá o plod větru,
outězek svůj jedva vlekouc;
aniž synek z lůna vyšel,
aniž z útroby se dobyl.
Plačíc panna pořád plula,
takto sobě žalovala:
„Já nešťastná, přenešťastná,
putovnice přeneblahá,
kam já sirá dospěla to,
že mne ovál vítr Východ,
že mne pudí bouře litá,
vír a vlna že mnou zmítá
vodní pouští bohopustou,
mořskou plání nekonečnou!
Bylo by mně lépe bylo,
bych ostala vílou vzduchu,
nežli času nynějšího,
kdy jsem smutná paní vody,
kdy mráz tělo probíhá mi,
mdloba údy pojímá mi
v tom na vlnách přebývání,
v tom po vodách putování.
Ukko, bože na výsostech,
jenžto držíš nebes klenbu!
Sestup ke mně zarmouceně,
přispěj té, jež tebe vzývá,
podej panně pomoc v nouzi,
ženu života zbav tísne,
kvapem kvap a spěchem spěchej,
vysvobod' mne zoufající!“
Krátká doba uplynula,
chvilinka jen pominula,
přiletělo ptáče kachna,

polétalo lehkým letem,
po místě se ohlíželo,
kde by sobě hnízdo svilo.
Na východ i západ letí,
letí na sever i na jih,
nenalézá žádoucího
místa sebešpatnějšího,
kde by sobě hnízdo spletla,
kde by sobě bydlo zhnětla.
Dokola se rozhlédala,
polétala, přemítala:
„Na větru-li sdělám bydlo,
na vlnách-li zvolím sídlo,
domeček mi vítr svalí,
vlny val byt odeplaví.“
Žal jí bylo paní vody,
Ilmatary, vzduchu víle:
paže z moře vynořila,
koleno z vod vystrčila,
aby kachna na koleně
hnízdlo svila, umístila.
Kachna nyní, pěkné ptáče,
polétala, přelétala,
koleno si prohlédala
ze siného čnicí moře;
ostrůvkem se jí zdá lučným,
na němž roste rosná tráva.
Přelétala, polétala,
spustila se na koleno,
na něm sobě hnízdo svila,
vajíčka v ně snesla zlatá,
ze zlata šest bylo vajec,
sedmé bylo ze železa.
Jala se je zahřívati,
teplem hrudi změkčovati;
sedí den a sedí druhý,
sedí ještě po den třetí;
tu již cítí paní vody,
paní vody, panna vzduchu,
jako by ji plamen páčil,
jako by ji žehly žáry,
jako by jí v údy vníkal
oheň, žíly roztavoval.
Otráslo se její tělo,
koleno jí sebou škublo,
do vody se vejce svrhla,
v mořské vlny překotila;
rozbila se vejce v kusy,
na kousičky roztránila.
Vejce v kalu nezankla,
drobné kousky v mořských
vlnách;
dobré věci z nich se staly,
překrásně se proměnily:
dolní půle skořepiny
změnila se v zemi dole,
horní půle skořepiny
nahore se nebem stala,...

Z historie Litoměřic

V letech 1863–1865 byla podle návrhu architekta Josefa Mockera na dnešní ulici Na Valech postavena budova reálky (dnes známá spíše jako škola v Sovově ulici), roku 1878 k ní přibyla opět v ulici Na Valech novostavba gymnázia (dnes základní škola), které se sem přestěhovalo ze starých nevyhovujících prostor v Jezuitské ulici, hned vedle gymnázia vyrostla roku 1899 budova litoměřického učitelského ústavu, dnešní pedagogické školy. Poslední tehdejší litoměřickou střední školou, která získala vlastní účelovou budovu, byla Rolnická ovocnářsko-vinařská škola, jež našla po letech provizoria své sídlo v novostavbě z let 1908–1909, umístěné za kasárnami Jiřího z Poděbrad (dnešní výstaviště). Samostatné budovy získaly i německé základní školy, roku 1883 dívčí obecná a měšťanská škola, situovaná jižně od náměstí nad dnešními Máchovými schody, roku 1906 se pak dočkala novostavby i chlapecká obecná a měšťanská škola v podobě reprezentativního pseudorenesančního objektu v dnešní ulici Boženy Němcové, vybudovaného podle projektu městského inženýra Adolfa Löbela.

V polovině 19. století měly Litoměřice k dispozici několik zařízení nemocničního charakteru, nejstarší městský špitál nazývaný Hospital St. Crucis, sídlící od druhé poloviny 16. století v místech, kde kdysi stála stará židovská škola ve Velké Dominikánské ulici, Pfalzův špitál neboli špitál sv. Anny před Dlouhou bránou z první poloviny 18. století, k nim přibyla roku 1845 zmiňovaná Mariánská nemocnice na žitenické silnici a roku 1856 zřízená veřejná nemocnice v Jarošově ulici v bývalých kasárnech. Prostory v Jarošově ulici však nebyly právě vyhovující, a proto se po několika odkladech přistoupilo roku 1874 k výstavbě nové nemocnice v nynější Zahradnické ulici, doplněné roku 1912 o přístavbu severního křídla, která poté sloužila svému účelu až do roku 1996. Úsilí zlepšit zdravotní podmínky města podnítilo roku 1856 první kroky k vybudování moderního kanalizačního systému, přičemž popudem k jeho výstavbě se staly tragické následky epidemie cholery a břišního tyfu roku 1855. Podařilo se tak překonat mnohé dobové předsudky a pomluvy kolující po Litoměřicích, které tvrdily, že nikoli nedostatečné hygienické podmínky ve městě, ale kvalita litoměřického piva je skutečnou příčinou rozmachu cholery. Dalším veřejně prospěšným

aktem, přispívajícím ke zlepšení životních podmínek ve městě, bylo zřízení městské plynárny roku 1872, která dodávala svítiplyn do veřejného osvětlení i do soukromých domů. Plynárna stála původně v místech dnešního okresního soudu s vazební věznicí, odkud byla při jejich výstavbě na počátku 20. století přenesena do nového objektu na tehdejší Nádražní ulici ve směru na Třeboutice. Na zavedení elektriny a elektrického veřejného osvětlení si Litoměřice musely počkat do roku 1913. V duchu modernizace města se neslo i přenesení městských jatek z vnitřního města na silnici vedoucí do Žalhostic roku 1880.

Litoměřice se nikdy nestaly průmyslovým městem, což však neznamenovalo, že by zůstaly nastupujícím kapitalistickým rozmachem naprosto nedotčeny. K tradičnímu litoměřickému měšťanskému pivovaru (založen 1720, svou činnost ukončil roku 2002) se roku 1858 připojil nově zřízený Labskozámecký pivovar, jehož dominantní silueta z roku 1860 je i dnes dobře viditelná zejména z protilehlého břehu Labe. Podnik fungoval jako pivovar, resp. sladovna do roku 1942, kdy zde vznikl mrazírenský podnik, zrušený roku 1996. Roku 1862 byl v místech někdejších městských mlýnů na Mlýnském ostrově založen bratry Conrathovými parní velkomlýn, který na rozdíl od obou pivovarů sloužil svému původnímu účelu dodnes. K tradičním odvětvím spíše drobného průmyslu patřila také výroba cihlářského zboží, roku 1870 se několik litoměřických majitelů cihelen a vápenek sloučilo, a vytvořilo tak konkurenceschopnou akciovou společnost (přípomínkou někdejších časů je dnešní název litoměřického sídliště Cihelna, rozkládajícího se právě v místech bývalých cihelen). Z dalších průmyslových podniků je na místě zmínit roku 1897 postavenou železickou továrnu na zpracování kůží Plunder a Polak, ovšem s tradicí již od roku 1823, nověji koželužnu bratří Taussigů, později přemístěnou do Žalhostic, a některé drobnější průmyslové závody, z nichž mnohé byly napojeny na zpracovávání místních zemědělských produktů.

Ilona Kotyzová – Oldřich Kotyza
Litoměřice v cyklu Zmizelé Čechy

Scifi a Fantasy

Poul Anderson

Poul Anderson

Poul William Anderson (25. listopadu 1926, Bristol, v Pensylvánii – 31. července 2001 Orinda, Kalifornie) byl americký spisovatel science fiction, jehož dílo přesahovalo do fantasy. Radí se k autorům tzv. Zlatého věku sci-fi. Mezi jeho nejznámější díla patří Strážci času (později Stráž času), Kosmičtí křižáci a Tři srdce, tři lvi.

Narodil se roku 1926 v Bristolu v USA. Mládí strávil v Minnesotě a Texasu. Vystudoval fyziku na Minnesotské universitě. Roku 1953 se oženil s Karen Kurseovou, která byla často spoluautorkou jeho děl (např. fantasy cyklu o Keltech King of Ys). Měli spolu jedinou dceru Astrid, ta se později stala ženou jiného SF spisovatele Grega Beara.

V roce 1972 se stal šestým prezidentem Science Fiction and Fantasy Writers of America. Díky svým románům Zlomený meč a Tři srdce a tři lvi se stal členem Swordsmen and Sorcerers' Guild of America (SAGA), sdružení spisovatelů píšících fantasy, konkrétně její odnož sword and sorcery.

Debutoval již během svých vysokoškolských studií v roce 1947 povídkami Tomorrow's Children (kterou napsal s F. N. Waldropem) a Chain of Logic. První povídky publikoval ještě pod pseudonymy „A. A. Craig“, „Michael Karageorge“ a „Winston P. Sanders“.

Během více než padesáti let tvůrčího života vytvořil úctyhodnou řadu děl – stovku knih včetně sbírek povídek a několik set povídek a téměř sto článků na různá témata. Vytvořil několik cyklů románů, ve kterých kromě své ženy spolupracoval s dalšími SF autory – cyklus Hoka vytvořil s Gordonem R. Dicksonem. Mezi jeho nejrozsáhlejší cykly patří Psychotechnic League (6 románů) a saga Technical History - Nicolas van Rijn (7 románů) a Technical History - Dominic Flandry (14 románů). Tento cyklus popisuje padesát století historie vzestupů a pádů tří impérií galaktické federace, s dlouhodobými vlivy různých myšlenkových postojů a technologií na společnost, její utváření a strukturu.

5

HUGO
AWARD

Do cyklu Time Patrol patří pět povídkových knih (česky vyšly Strážci času, Horizont 1970, nové a doplněné vydání Stráž času vydal Talpress spol. s r.o., 1997). V sérii povídek se setkáváme s organizací Strážců času, kteří mají za úkol bránit časovým paradoxům způsobeným možností lidstva cestovat v čase. V jednotlivých povídkách navštívíme různé národy a období, přičemž v každé povídce je řešen jiný „časový“ delikt. Asi nejvýraznější povídkou je Smutek Góta Odina, ve které Anderson mimo jiné zužitkoval své ohromné znalosti severských národů a jejich historie.

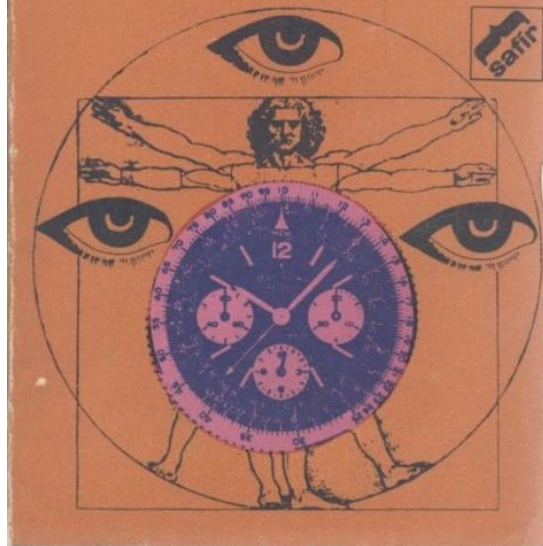
Cyklus Three Hearts obsahuje dva romány, z nichž v češtině vyšly Three Hearts and Three Lions (česky Tři srdce a tři lvi, Albatros 1999). V románu se hlavní hrdina dostává do alternativního fantasy světa, kde hledá způsob, jak se vrátit do našeho světa, přičemž vykoná mnoho hrdinských skutků. Anderson o románu prohlásil, že patří mezi jeho nejoblíbenější, nicméně pro současného čtenáře je patrné, že se na díle podepsal zub času.

V češtině jsme se kromě výše jmenovaných prací mohli setkat například s knihami The High Crusade (č. Kosmičtí křižáci, KJV 1992), kde se středověkému vojsku podaří zajmout kosmickou loď, The Queen of Air and Darkness (česky Královna vzduchu a temnot, Laser 1992), obsahuje i další dvě Hugem oceněné povídky Hunter's Moon – Lovcův měsíc a No Truce with Kings – Není smíru s vládci).

Broken sword (česky Zlomený meč 1993) představuje jeden ze zajímavých dark fantasy románů. V románu se prakticky nevyskytuje opravdový hrdina, probíhající boj mezi elfy a skřety je plný násilí, lidé jsou zde pouhými staty.

Poul Anderson Strážci času

STRÁŽCI ČASU - UKÁZKA

Místo: Akademie stála na západě americké pevniny. Doba: oligocén, poslední třetina starších třetihor. Informace: Akademie byla vybudována před tisíci lety a má existovat ještě půl miliónu let - dosti dlouho na to, aby vyškolila tolik strážců, kolik jich Hlídka času bude potřebovat. Potom má být Akademie zničena tak důkladně, že po ní nezůstane ani stopy. Po době ledové přijde konečně člověk, který v roce 19352 po Kristu vynalezne cestování v čase, aby se mohl dostat o celé milióny let zpátky do minulosti a zřítit v oligocénu Akademii.

Byl to komplex nízkých dlouhých budov, postavených ve slohu plném křivek a bohatém na zářivé barvy. V zeleni obrovitých starých stromů se vyjímal dost podivně. Les se táhl až k řece, široké a žluté, a nocí se tu občas rozléhal řev šavlozubých tygrů. Everard vystoupil z pouzdra času. Byla to velká kovová schránka neurčitého tvaru. V hrdle mu nepříjemně vyschlo. Podobný pocit měl tenkrát před dvanácti lety, když byl odveden - nebo to bylo v budoucnosti, za dvacet miliónů let? Týž pocit opuštěnosti a bezmoci... Na tom nemohlo nic změnit ani to, že z ostatních pouzder vystoupilo asi padesát dalších mužů a žen. Nikdo nepromluvil. Všichni tito nově přijatí lidé byli zcela zaujati tím, že se navzájem prohlíželi. Everard rozpoznal staromódní límeček z dob Hooverových, u jiné osoby pak krinolínu. Móda se měnila až do jeho současnosti, do roku 1970 - a dál. Odkud je asi to děvče v třpytivém, přiléhavém trikotu, které má zelené rty a vlnité žluté vlasy? Nebo lépe řečeno - z které je doby? Náhodou se ocitl vedle mladého, asi pětadvacetiletého muže. Podle hubeného obličeje a tvrdového obleku se dalo soudit na

Angličana. Rýha kolem jeho úst vyjadřovala jakousi hořkost a zklamání. „Snad bychom se měli seznámit,“ řekl Everard a uvedl své jméno a svůj původ. „Charles Whitcomb, Londýn, 1947,“ odvětil váhavě druhý. „Právě jsem byl propuštěn z RAF a byl jsem rád, že jsem dostal dobré místo. Jenže teď si tím nejsem tak docela jist...“

„Ale snad ano,“ přesvědčoval ho Everard a vzpomněl si na slibovaný plat. „Patnáct tisíc v prvním roce...“ Uvažoval, o jaké roky asi půjde. Určitě započítávají dobu, v níž ubíhá jeho vlastní život. Od budov přicházel směrem k čekající skupině vysoký mladý muž. Šedá uniforma těsně přiléhala k jeho tělu. Pouze tmavomodrý plášť, který se třpytil tisíci odlesky, jako by byl poset hvězdami, splýval mu volně s ramen. Přivětivě se usmál a se zvláštním přízvukem pravil: „Vítám vás na Akademii. Předpokládám, že všichni mluvíte anglicky.“ Everard si povšiml, že blízko něho stojí muž v rozedrané uniformě německého vojáka a vedle pak Ind ve svém tradičním šatu. „Budeme tedy hovořit anglicky, dokud nezvládnete temporal. Já se jmenuji Dard Kelm a narodil jsem se - hm - v roce 9573 vašeho letopočtu. Dobu od roku 1850 do

roku 1975 jsem prostudoval co nejpodrobněji, takže platím za specialistu. Vy všichni pocházíte z tohoto údobí. Jsem vám ve všech situacích k službám. Snad jste si už všimli, že netrváme na přísné disciplíně jako ve škole, nebo u vojska. Každý z vás dostane jak osobní, tak všeobecné instrukce. Během studia s vámi nebudou potíže, to zkoušky ukázaly. Také možnost, že byste někdy v budoucnu náhodně selhali, je omezena na minimum. Každý z vás představuje vybraného představitele své doby, i když vaše rozdílné schopnosti - a ty chceme maximálně rozvinout - bude třeba cvičit individuálně. Na formality neklademe žádný důraz, ovšem kromě přirozené zdvořilosti při vzájemném styku. Každý má právo na studium a volný čas. Neočekáváme od vás víc, než jste schopni dokázat. Nemáte-li zatím žádné naléhavé dotazy, dovoluji si vás teď zavést do vašich ubytoven.“ Dard Kelm jim vysvětlil, k čemu jsou rozličná zařízení v obytných místnostech. Vybavení pokojů odpovídalo přibližně tomu, co si představovali pod pojmem pokrok v roce 2000. Pohodlný nábytek, který se přizpůsoboval tvarům těla, osvěžující lázeň, velký výběr konzervovaného umění - obrazů a hudby. Nebylo to příliš futuristické a dalo se tomu ještě rozumět. Každý čekatel měl svou vlastní místnost. Kdo chtěl, mohl jíst ve společné jídelně, kdo si přál, mohl si dát jídlo přinést až na pokoj. Everard cítil, jak jeho vnitřní napětí povoluje. Slavnostní banket na počest jejich příchodu měl obvyklý ráz; nezvyklé byly jen tiché stroje, které horlivě popojížděly sem a tam a obsluhovaly hosty. Kromě jídla tu bylo i pivo, víno a aromatický tabák. Právě tak jako ostatní se Everard brzy dostal do povznesené nálady. Rytmická hudba strhla některé nováčky tak, že začali zpívat - samozřejmě falešně. ...

MARVINŮV SLOUPEK

Marvinův sloupek

Co říkám na cestování časem. Opravdu musím odpovědět? Zase mě bolí horní zelené diody. Cestování časem je nutné zlo a obrovská nuda. Kdo navštívil Bar u Velkého třesku a Restaurant na konci Vesmíru, ví své. Všude lidi chlastají a mezi tím začátkem a koncem Vesmíru, pořád chlastají. Přes svoji obrovskou mozkovou kapacitu nechápu, co je k tomu vede. Vlastně chápu. Kdybych mohl, chlastal bych taky. Třeba taková planeta dinosaurů v určitém období. Když jsem se tam nedobrovolně ocitl, střídali na mě snad ze všeho možného i nemožného. Ne dinosauri, ale cestovatelé časem. Že by si mě spletli s dinosaurum? Ani náhodou, mysleli si určitě, že jsem nějaká inspekce či ochranář. Dělal tam neskutečný bordel. Obrněné obojživelné transportéry, dokonce helikoptéry. A žádný Maurbyho efekt, nic se jim nerozpadlo, měli perfektní časovu ochranu. Někde jsem tam dokonce ztratil nějaké šroubky. Pak tam Vagonům spadnul nějaký jejich asteroid nebo loď. A pak už byl klid.

Scifi a fantasy Dnes přehled některých vybraných povídek a románů, v nichž se vyskytuje téma cest časem.

Poul William Anderson: Strážci času
Isaac Asimov: Konec věčnosti
Stephen Baxter: Časupodobné nekonečno
Ray Bradbury: Buráčení hromu (povídka)
Robert A. Heinlein: Dveře do léta
Robert A. Heinlein: Číslo bestie
Stanislav Lem: Krysa v Labyrintu
Terry Pratchett: Koule
Mark Twain: Yankee z Connecticutu na dvoře krále Artuše
Kurt Vonnegut: Jatka č. 5
H. G. Wells: Stroj času
John Wyndham: Chronoklasmus

Jiří Weinberger: Úvahy o výuce (nejen) matematiky

Jaké výhody oproti jiným předmětům má matematika?

Které cíle - z hlediska celospolečenského zájmu - by výuka matematiky mohla plnit? Co pozitivního může matematika z hlediska obecně lidského poskytnout učitelům matematiky?

Nejprve teorie a pak praktické příklady? Anebo naopak?

Jak se vyrovnat se základní poučkou o správné komunikaci?

Bude lepší pojetí výuky matematiky dražší?

1. Jaké výhody oproti jiným předmětům má matematika?

Matematika umožňuje hrát prokazatelně fér - většinou se v ní dá relativně objektivně ukázat, který názor je správný. Což např. v občanské nauce vždy tak snadné být nemusí. Fér hra s matematikou ovšem od učitele vyžaduje nejen odborné kvality, ale také faktickou každodenní bdělost a pevnou morálku. Např. schopnost uznat svůj omyl. Absolventi MFF UK vědí, jaké typy osobností na této fakultě studují: nejen skvělí a všestranně dobře vybavení lidé, ale také, a ne zrovna zřídka, i lidé, kteří mají potřebu vyvyšovat se a utkávat se v intelektuálním ringu s každým, koho potkají (že se za tím skrývá nějaký mindrák, je zřejmé). A v neposlední řadě platí, že MFF UK občas úspěšně dokončí i člověk poměrně líný nebo ne moc chytrý. Na fakultách pedagogických to nebude lepší.

2. Které cíle - z hlediska celospolečenského zájmu - by výuka matematiky mohla plnit?

Matematika by měla především přispívat k dotváření charakteru mladých lidí a měla by pomáhat v budování dobré duševní kondice pro řešení velmi rozmanitých životních situací. Včetně dobré duševní kondice pro další studium čehokoliv - např. i pro studium matematiky. Pochopení látky a schopnost řešit úlohy jsou jistě žádoucími milníky na cestě k výše uvedeným vyšším cílům. Ale nejsou s těmito cíli totožné. Je dobré probíranou látku umět, je dobré ji přezkoušet, ale realisticky vzato - ono se to zase v nemalé míře zapomene. Můžeme bouchat pěstí do stolu a vyžadovat opak, ale to je asi tak všechno, co s tím lze udělat. Negativní efekt tohoto bouchání do stolu může ovšem být významný. Přitom nenávisť k matematice bude jen jedním z mnoha nežádoucích účinků. Průvodní frustrace žactva a studentstva bude totiž vykazovat ostny namířené vůči celé společnosti.

3. Co pozitivního může matematika z hlediska obecně lidského poskytnout učitelům matematiky?

Tento článek není namířen proti

matematickému učitelstvu ani proti škole jako takové. Zamysleme se nad tím, co by (kromě peněz) mohlo a mělo být benefitem pro učitele. Povolíme učitelům matematiky radost z práce? Nepožadujeme snad radost z práce jen pro žáky? Ani náhodou! Je nám totiž známo, že zdravá radost může být pouze oboustranná. Zdravá radost je přitom nejlepším východiskem pro spontánní ochotu tvrdě na sobě pracovat. Jenom na sobě? Ano, jenom na sobě. Dobrý učitel pracuje neustále jen a jen na sobě, neboť ví, že na druhém se dá nanejvýš štípat dříví, ale ne pracovat. Odkud tedy pramení radost učitele matematiky? Domnívám se, že z lesa, neboť jak se do lesa volá, tak se z lesa ozývá. Dobrý učitel (nejen matematiky) a) číhá, co ten který žák řekl či napsal správně, a okamžitě ho za to pochválí - heslo tedy zní: přistihnout žáka při dobré práci, b) empaticky hledá, v čem je při výuce zádrhel. Automatická odpověď často zní: v nezájmu žáka. Pripusťme to, ale jen na chvíli. Lepší je totiž položit si otázku, jak zájem žáka vzbudit? Učitel (nejen matematiky) by měl vědět, že nepochopení je individuální jev, a měl by se trefit do dané specifické překážky v pochopení. Taková trefa může být jednou z učitelových i žákových radostí. Povýšený rutinér ovšem nemá velkou šanci tuto oboustrannou radost prožít.

4. Nejprve teorie a pak praktické příklady? Anebo naopak?

Většinou je lepší, když prožitek předchází teoretickému výkladu. Matematiky máme kolem sebe obrovské množství. A jsou to často záležitosti, se kterými i děti mají osobní zkušenost. Je si každý učitel vědom, kolik žáky prožitých kontaktů s matematikou může mít v dnešní době při výkladu k dispozici? Začal bych třeba rodinným stromem. Od kolika let dítě pochopí, oč jde? Jak které, ale zřejmě poměrně záhy. Rodinný strom je matematická struktura, která má krásnou vlastnost: i dítě vidí, že v ní má své místo, že se ho přímo týká. Vidí v rodinném stromě sebe, své rodiče, sourozence, prarodiče, bratrance i tchýně atd. A vstupuje takto nenásilně do důležité matematické disciplíny teorie grafů. To byl jen příklad, jeden z mnoha.

Z TEORIE ČÍSEL

Find the value of a, b and c

$$a^2 + b^2 = 45$$

$$b^2 + c^2 = 40$$

(a, b, c are positive integers)

Find the value m :

$$m^9 + m^6 = 36$$

CAN YOU SOLVE

$$x = \frac{1 + \sqrt{4041}}{2}$$

$$(x^3 - 1011x + 1000)^5$$

OLYMPIAD MATH
PROBLEM

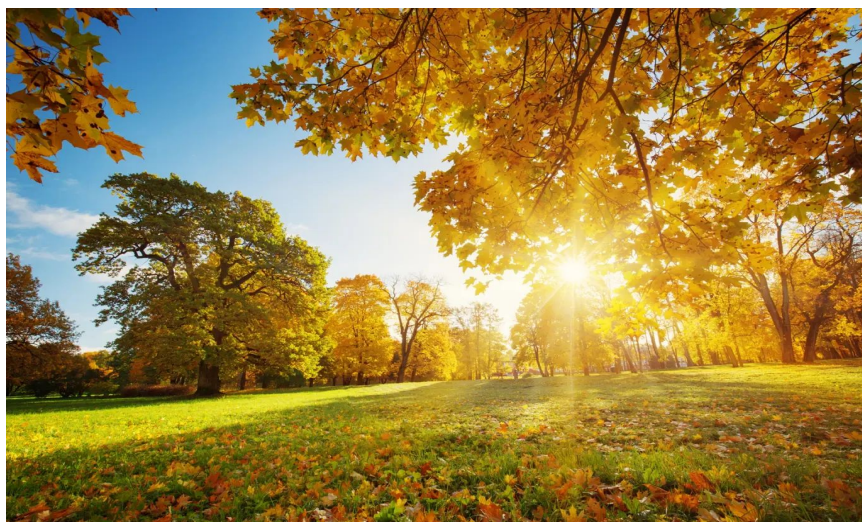
Niels Henrik Abel byl významný norský matematik, který přispěl do funkcionální analýzy. 123

Byl znám především tím, že dokázal nemožnost obecného řešení rovnic pátého stupně pomocí vzorců s odmocninami. Během svého života se potýkal s finančními problémy, ale díky podpoře profesorů mohl jezdit do zahraničí a pracovat na svých matematických objevech. V Paříži se seznámil s předními francouzskými matematiky, ale zemřel ve věku pouhých 26 let na tuberkulózu. Niels Henrik Abel učinil několik významných matematických objevů, mezi které patří:

Důkaz nemožnosti obecného řešení rovnic pátého stupně: Abel prokázal, že neexistuje obecný algebrický vzorec pro řešení rovnic pátého stupně pomocí odmocnin.

Teorie eliptických funkcí: Abel přispěl k rozvoji teorie eliptických funkcí, které mají důležité aplikace v různých oblastech matematiky. Abelova suma a Abelova grupa: Tyto pojmy jsou pojmenovány po něm a jsou klíčové v oblasti analýzy a abstraktní algebry. Abelovy příspěvky měly zásadní vliv na další vývoj matematiky a jeho práce je stále uznávána v moderní matematice.

A large, multi-story stone castle built on a hillside. The most prominent feature is a tall, cylindrical tower with a dark, conical roof. The tower has several small, square windows. The main body of the castle is rectangular and made of rough-hewn stone, with several windows of varying sizes, some with wooden shutters. The castle is surrounded by green bushes and trees at the base. The sky is clear and blue.

Září, to měsíc zlatavého klidu,
dozrálý v plné slávě léta,
stříbro rosí travu v sadu.
Dny tvé se koupou v barvách.
Zelené stromy zvolna zlátnou,
a pole čeká na svůj skon.
Vítr, jenž listí jemně hladí,
chlad přináší z lesů, hor,
slunce svou poslední září hledá,
teskně šumí v dáli bor.

8

Z Á Ř Í

2024

21 prac. dnů

35															08:17 19:50	Neděle 1	04:02 19:35				
36	08:19 19:48	Pondělí 2	05:18 19:49	05:20 19:45	Uterý 3	08:27 20:00 ● 03:55	05:22 19:43	Středa 4	07:37 20:10	08:23 19:41	Čtvrtek 5	08:45 20:20	08:25 19:39	Pátek 6	09:54 20:31	08:28 19:37	Sobota 7	11:04 20:44	Linda, Samuel Neděle 8	08:28 19:34	12:15 21:00
37	08:29 19:32	Pondělí 9	13:30 21:22	05:31 19:30	Uterý 10	14:44 21:53	05:32 19:28	Středa 11	15:53 22:36 ☉ 08:08	08:34 19:26	Čtvrtek 12	16:52 23:37	08:35 19:23	Pátek 13	17:37 ++ ++	08:37 19:21	Sobota 14	18:09 00:54	Regína Neděle 15	08:38 19:19	18:33 02:20
38	08:40 19:17	Pondělí 16	18:52 03:52	05:41 19:14	Uterý 17	22:15 05:23	08:43 19:12	Středa 18	19:22 06:54 ○ 04:34	08:45 19:10	Čtvrtek 19	19:38 08:24	08:46 19:08	Pátek 20	19:53 09:56	08:48 19:05	Sobota 21	20:14 11:28	Radka Neděle 22	08:49 19:03 ☾ 14:44	20:42 12:57
39	08:51 19:01	Pondělí 23	21:22 14:20	05:52 18:59	Uterý 24	22:15 15:30 ☾ 20:50	08:54 18:58	Středa 25	23:22 16:22	08:55 18:54	Čtvrtek 26	-- -- 16:59	08:57 18:52	Pátek 27	00:35 17:25	08:58 18:50	Sobota 28	01:51 17:43	Matouš Neděle 29	07:00 18:48	03:05 17:57

Berta

Jaromír, Jaromíra

Zlata, Zlatuše

Andrea

Jonáš, Damián

Václav, Václav
Den české státnosti

Michal, Michael

Jeroným

KRÁLOVSKÉ MĚSTO LITOMĚŘICE

Více na www.litomerice.cz